ZPRÁVA O NÁLEZU SERPULIDNÍCH ČERVŮ Z LOKALITY HÁDY V BRNĚ (SVRCHNÍ JURA)

Report on serpulid worms find from locality Hády (Upper Jurassic) in Brno (Moravia, Czech Republic)

TOMÁŠ KOČÍ

28. října 34, 261 01 Příbram VI; protula@seznam.cz

(24-32 Brno)

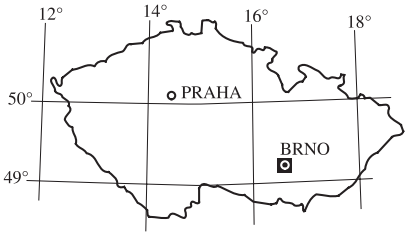

Key words: Upper Jurrasic, taxonomy, Polychaeta, Serpulidae, Neovermilia, Placostegus, Hády, Brno, Moravia

Abstracts: New occurrence of serpulid worms from *Neovermilia limata* (MÜNSTER in GOLDFUSS) and *Placostegus conchophilus* RADWANSKA Upper Jurassic limestones at locality Hády in Brno (Moravia) is described.

Při záchranném sběru na lokalitě Hády v letech 1999–2001 a na podzim roku 2005 byl nashromážděn bohatý materiál makrofosilií, který zahrnoval zejména ramenonožce rodů *Gallienythyris, Moeschia, Dorsoplicathyris, Septaliphoria* (KOČÍ 2002). Na jednom jádru ramenonožce rodu ?*Moeschia* byl nalezen u nás v juře dosud nepopsaný druh fosilního serpulidního červa *Neovermilia limata* (MÜNSTER in GOLDFUSS). Další nález byl uskutečněn na podzim 2005, kdy byl nalezen další druh serpulida *Placostegus conchophilus* RADWANSKA. Z Hádů byly předtím popsány pouze dva druhy serpulidů (KUBOŠ 1982), a to *Pomatoceros* sp. a *Spirorbis* sp.

Obr. 1. Druh *Placostegus conchophilus* RADWANSKA – detail rourky z laterální části. Hády – sběr v suti poslední etáže lomu.

Systematická část

Třída *Polychaeta* GRUBE, 1850
Řád *Sedentaria* LAMARCK, 1818
Čeleď *Serpulidae* RAFINESQUE, 1815
Podčeleď *Serpulinae* MACLEAY, 1840

Neovermilia DAY, 1961
Neovermilia limata (MÜNSTER in GOLDFUSS, 1831)

1956 *Serpula (Dorsoserpula) limata* MÜNSTER 1831; PARSCH, str. 220, příl. 19, obr. 20a-c, příl. 20, obr. 11.
1956 *Serpula (Dorsoserpula) plicatilis* MÜNSTER 1831; PARSCH, str. 220, příl. 19, obr. 22, příl. 21, obr. 20.
2004 *Serpula limata* (MÜNSTER in GOLDFUSS, 1831); RADWANSKA, str. 43–44, příl. 5, obr. 10–14; příl. 6, obr. 5–6.

Materiál: Dva přitmelení jedinci na jádru ramenonožce rodu ?*Moeschia.*

Popis: Rourka subtriangulárního průřezu, dlouhá a dvakrát esovitě prohnutá. Délka rourky 20 mm. Anteriorní část má průměr rourky 3,6 mm, posteriorní část 2 mm. Dorzální část nese jemně zprohýbaný mediální kýl. Anteriorní průměr kruhovitého lůžka je 2,6 mm. Povrch rourky je hladký.

Poznámky a vztahy: Dospělí jedinci druhu *Neovermilia limata* nesou jemnou transverzální strukturu (RADWANSKA 2004). Rod *Dorsoserpula* (in PARSCH 1956) odpovídá typovému druhu *Serpula delphinula* GOLDFUSS (RADWANSKA 2004). Problematiku rodu *Neovermilia* DAY, 1961 podal již JÄGER (1993; ústní sdělení – 2004), který na základě vnější stavby rourky řadí křídový rod *Proliserpula* RE-

Obr. 2. Druh *Placostegus conchophilus* RADWANSKA – detail rourky z pohledu ústí. Hády – sběr v suti poslední etáže lomu.

GENHARDT, 1961 k rodu *Neovermilia* DAY. 1961. Struktura stavby rourky křídového rodu *Proliserpula* REGENHARDT se u převážné většiny jedinců podobá stavbě rourky druhu *Serpula limata* MÜNSTER. Na základě stavby rourky zařadila i RADWANSKA (2004) jedince druhu *Serpula limata* MÜNSTER k rodu, respektive druhu *Neovermilia limata* (MÜNSTER in GOLDFUSS) a rozšířila tak stratigrafické rozpětí rodu *Neovermilia*, DAY 1961 do svrchního oxfordu. Paleoekologicky tento druh náleží k epibiontům.

Placostegus PHILIPPI, 1844
Placostegus conchophilus RADWANSKA, 2004

2004 *Placostegus conchophilus* sp. nov.; RADWANSKA, str. 45, příl. 3, obr. 1–9.

Materiál: Jeden kus s viditelnou povrchovou skulpturou a závitem.

Popis: Planispirálně stočená rourka o zachovaném jednom závitu. Šířka závitu činí 5 mm. Rourka nese jemný dorzální kýl, povrch rourky je hladký. Transverzální průřez je subtriangulární.

Poznámky a vztahy: Druh *Placostegus conchophilus* RADWANSKA se planispirálním stočením rourky podobá druhu *Laqueoserpula intumescens* RADWANSKA. Od tohoto druhu se však *Placostegus conchophilus* RADWANSKA odlišuje přítomností dorzálního kýlu a nepřítomností zřetelné podélné rýhy, jemných vertikálních vrásek v bazální části závitů a širším umbilikem.

Paleoekologicky tento druh náleží k epibiontům, jak ukazuje práce RADWANSKÉ (2004).

Poděkování. Za diskuzi o systematice druhů a rodů a poskytnutí literatury děkuji dr. M. Jägerovi z Dotternhausenu. Za pomoc při fotografování děkuji Mgr. J. Sklenářovi, odbornému pracovníkovi Národního muzea v Praze.

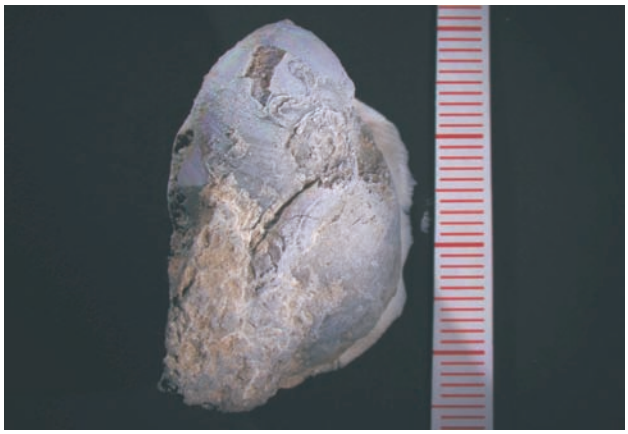

Obr. 3. Druh *Neovermilia limata* (MÜNSTER in GOLDFUSS) přitmelený na jádru ramenonožce rodu ?*Moeschia*. Hády – sběr v suti poslední etáže lomu.

Literatura

JÄGER, M. (1993): Danian Serpulidae and Spirorbidae from NE Belgium and SE Netherlands:K/T boundary extinction, survival, and origination patterns. – Contr. Tertiary Quaternary Geol., 29 (3/4), 73–137. Leiden.

KOČÍ, T. (2002): Společenstvo organismů jurského reliktu na Hádech v Brně. In: V. ZIEGLER: Ekosystémy a člověk. – Práce katedry biol. a ekolog. výchovy Pedagog. fak. Univ. Karl. v Praze, 5, 116–137. Praha.

KUBOŠ, I. (1982): Paleontologické nálezy jury a miocénu na Hádech u Brna a jejich vyhodnocení. – MS Katedra geol. a paleont. Přírodověd. fak. Univ. J. E. Purkyně 114 s., Brno.

PARSCH, K. O. A. (1956): Die Serpuliden-Fauna des südwestdeutschen Jura. – Palaeontographica, A 107, 3–6, 211–240.

RADWANSKA, U. (2004): Tube-dwelling polychaetes from the Upper Oxfodian of Wapienno/Bielawy, Couiavia regio, north-central Poland. – Acta geol. pol., 54, 1, 35–52. Warszawa.